

HERCEG JÁNOS:

Árnyas ligetben...

Nem tudom mással is megtörténik-e, de bennem az utóbbi időben állandóan megszólal egy régi nóta, mintha valahonnan nagyon messziről sírna egy hegedű s az én szívemben visszhangozna az a dal: Árnyas ligetben ülni nyári délután... Dúdolom, füttyülöm, magamban suttogom a szavakat, pedig nem mondhatnám, hogy valami nagyon jókedvű szoktam lenni. Munka közben, vacsoránál és este, mielőtt lefekszek és gyorsan átfutom az újságot, egyre ez az ének birizgál, sőt újabban az utcán is megszólal és dűnnyögni kezd: Árnyas ligetben ülni nyári délután...

Többet nem is tudok belőle, csak ezt a pár szót s azt a hintázó dalt, de ez éppen elég. Szolid ember voltam világeletemben, a bort megiszom, nem mondom, de két-három pohár nekem elég. Hogy én valamikor cigányra költöttem volna? Soha! Az anyósom is mondta, mikor kérőbe mentem a feleségemért:

— Csak azért adjuk magához a Mariskát, mert maga olyan szolid ember. Nem iszik, nem kártyázik, a mestersége se olyan közönséges mesterség...

Hát ez mind igaz. A szakmám az tényleg nem utolsó, mivel nyomdász vagyok. Kanyó bácsi, az öreg gépmester, ha valamiért megharagudott ránk, nem az apánk istenét szidta, ahogy az idősebb segédek szokták az én koromban, hanem így dühöngött: Suszterok vagytok vagy nyomdászok? Aki ilyen elitzakmára megy, becsülje meg magát!

Nagy, düledt szeme majd kiugrott az orrára csúszott pápaszem mögül. Gondolná az ember, hogy mindenki mérges, mikor megöregszik. Olyan, mint az öreg Kanyó. Pedig nem igaz. Higgyék el, természet dolga az egész. Én például olyan nyugodt vagyok, tölem akár a fejetetejére állhat a világ, én nem izgulok. Tavaly, amikor a lányomat megszöktette az a makedón cukrász, mert az asszony, már mint a feleségem, hallani se akart róla, hogy hozzáadjuk, én nem ettem úgy magam, mint ő. Mit csinálhattam volna. Magának vetette meg a feje alját, nem igaz? De az asszony csak pörölt velem, mert megvan az a rossz szokása, hogyha valami baja van, akkor rajtam tölti ki a haragját. Nem köllött annak se az étel, se az alvás hetekig. S lám máma milyen jól megvannak a fiatalok. Hát igen. Az én elvem az, hogy nem köll mindent mellreszívni.

Hanem a mult héten nekem is elegendő volt azért. Olyan csapás ért engem, hogy borzasztó. Pedig, ha az ember nagyon utána gondol, az is semmiség. De az a nóta azóta nem hágy nyugton engem. Míg a feleségem sírt és a kezeit csapkodta, hogy milyen kár, milyen csapás, én csak álltam szótlánul, nem mondom azért, én is le voltam törve nagyon, de nem átkozódtam, csak szomorkodtam csendesen és akkor hirtelen és egé-

szen váratlanul elkezdett motozni az én fejemben ez a nóta, hogy: Árnys ligetben ülni nyári délután... Az ördög tudja, hogy hol hallottam én eztet énekelni vagy muzsikálni, mert én nem emlékszek rá. Csak amikor dúdolni kezdtem magamban egyszer, aztán még egyszer, akkor olyan nagy békességet éreztem magam körül, hogy majdnem mosolyognom kellett.

De ha már belekezdtem, hadd mondjam el az egész történetet.

Van nekünk egy kis szőlőnk. Tavaly örököltük. Itt van mindjárt a kanálison túl, ha az ember ott annál a két öreg jegenyénél bevág balra. A hídról már látszik is a kis pirostetős házikó, amit pár éve építtetett az apósom. A viskó csak akkora, hogy elfér benne egy kád, amiben a rézgálicot tartjuk, két hordó és a permetező. A szőlő se nagy, alig hétszáz négyszögöl. Valamikor az apósom krumpli alá vette, de öreg korára szőlőt telepített rajta. Vasúti volt az öreg és amikor nyugdíjba ment, akkor kezdett a szőlővel babrálni. Ennyit hozott neki az egész élet vasútassága, ezt a kis darab földet, amiből a szőlő lett és ő nagyon büszke volt rá. Hogy őneki milyen finom fajtái vannak; csabagyöngye, szőlőskertek királynője, meg az a híres Mathiász János-féle szőlő. Én csak nevettem. Tudom, hogy az ilyen vén szivarok, mikor már nem valók semmire, ilyesemben lelik az örömüket. De ő már koratavasszal kint volt a szőlőben, kint is aludt, deszkákat fektetett a kádra, arra szalmazsákokat és ott tanyázott októberig. Nem törődött ő mással csak a szőlőjével.

A bora semilyen se volt. Talán termett neki egy hektóra való, ha jó volt az esztendő, de az is savanyú volt kegyetlenül, zavaros és hordószagú. Már karácsonykor se szerettem elmenni hozzá, mert mindég ezt a bort hozta és inni köllött vele. Főllalt a hátamon a szőr, amikor ittam. Mondtam is az asszonynak tréfásan, ha én megöregszek és ilyen leszek, mint a fater, baltával üssetek agyon. Hát most itt van!

Sohse hittem volna, hogy engem is elkap ez a bolond szenvedély. Mert másnak igazán nem mondhatom. De tavaly óta úgy vagyok, hogy amint vége a melónak, hazaszaladok, bekapom az ebédet és már ülök is a biciklire, megyek ki a szőlőbe. Nem kell már nekem se kocsma, se kugli, sakkozni is elfelejtettem már talán, pedig azt nagyon szerettem. Mert a szőlőben mindég van dolog. Kapálni köll, kaccsazni, permetezni, kötözni — és amikor a végére ért az ember, kezdheti előlről. Jó volna egy kis eső, gondolja az ember és nézi az eget, hogy mikor borul már. Hogy ekkora izgalommal jár a szőlészkedés, sohse hittem volna. Debizisten nem!

Az asszony is kijárt velem. Persze, az asszony csak asszony. Ő nem nézte a bibéket, a szép üdezőld leveleket, amiken nem volt se penész, se peronoszpóra, ő csak a fürtöket emelgette és olykor felkiáltott:

— Nézd csak Józsi, ebben lesz egy félkiló!

És amikor csapatosan szálltak felénk a seregélyek, akkor csapkodott feléjük a kötényével, hogy elriassa őket és sápítózott haragos arccal: huss... huss! De most igazán sápítozhat, ha nem a seregélyekre, akkor az öregistenre vagy kire...

Mert sejtik, ugye, hogy baj lett a szőlővel. Baj bizony, de mekkora!

Még én három hét előtt örültem, hogy bennünket elkerült az a kegyetlen vihar, csak délebbre pusztított el mindent. Néztem a síró népet, akik bejöttek a piacra paradicsoméért, mert náluk mindent elvert a jég, még ebédet se tudtak főzni, olyan koldúsok lettek egyszerre. Néztem és szántam őket. Azelőtt? Bántam is én a vihart! A regális fölött kikukkan-

tottam, az ablakon és még tetszett is az égi játék. A jég elolvadt, a víz lefolyt és ment minden úgy, mint a vihar előtt. Városi vagyok, hiába.

De mondom, megváltozik az ember.

Vasárnap délután is kinn voltam az asszonnyal a szőlőben. Szép napsütéses idő volt, az ég tiszta és kék, mint valami ragyogó sátor. Na, gondoltam, még jó négy hét s akkor szüretelhetünk. A korai szőlőt megettük, a lányom is kapott belőle, ebből meg, ami itt van, majd bor lesz. Magamban még röhögtem is, hogy amíg az öreg élt, sohse volt ilyen szőlője. De én majd a borra is jobban vigyázok, mint ő.

Négy óraker jött a vihar. Pár perc alatt sötét lett az ég. Aztán szél kerekedett, dühös, zúgó vihar, hatalmas porfelhő borított be mindent és csak a fák fájdalmas nyögését hallotta az ember.

— Jaj, ebből jég lesz! — sikoltja az asszony a hátam mögött és még mérgesen rászólok:

— Tartsd a szádat! Mért lenne jég?

De akkor már pergett is az égből kopogva, sebesen és sűrűn, mintha gépfegyverből lőtték volna. Riadtan húzódtunk a kis házba.

— Az istenit a szokásodnak, — dühöngök — te olyan vagy, mint a kuvikmadár. Jég lesz! Neked muszáj bejósolni...

— Hát nem vagyok vak talán! Láttam, hogy mi készül.

— Láttad, láttad, — mondom még tehetetlen haraggal, de többet már nem mondhatok. Békés természetű vagyok, ritkán fut el a mérreg. Most is idejében elcsendesedek. Az asszony már sír és legszívesebben én is vele sírnék.

— Úgy köllött volna egy szoknya, mint a falat kenyér, — kiáltja bele a jégeső fehér függönyébe — nem, én rézgálicra költöttem a pénzt. Most itt van! Más asszony délután kicsit lefeküdt pihenni, én meg szaladtam ki ebbe a rohadt szőlőbe... De megmondtam én, hogy kár költeni bele a pénzt meg a munkát. Teremjen magától és elégedjünk meg avval, ami lesz. De én hiába beszélek, az mind nem használ.

Hát mit szóljak én? Érdekes! Tízszer annyit dolgoztam, mint ő és most odalett a munkám. Mert ezen már nincs segítség. Az ember szinte hallja, hogy szaggatja szét a leveleket, hogy veri sebesre a jég a fürtöket. Mit szóljak én? Teremjen magától! Ostoba beszéd. De nem szólok, mert nem is szólhatok, mert mondom, ilyen vagyok, nem tudok veszekedni. Különbön is olyan dermedten álltam, mint valami kedves halottam ravatalánál.

S akkor egyszerre elkezdtek bennem zümmögni azok a hangok, Hogy honnan jöttek, én nem tudom. Mintha a szél hozta volna őket vagy azok a vastag szürke felhők, amelyek már oszladozni kezdtek a fejünk fölött. S ahogy a fellegek szétszakadoztak, elállt az eső, a jég és én az asszony keze után nyúltam, mint amikor magányos éccakában a társa után tapogat az ember. Nagy nyugalom ömlött el rajtam és mondom, majdnem jókedvem támadt. De az asszony elhúzta a kezét. Eleinte nem is nagyon ügyeltem a dalra, hiába zengett bennem, csak az érzés az volt valami igen-igen jó.

— Szedd össze a motyódat, — mondtam a feleségemnek — és gyérünk haza. Már a szivárvány is följött az égre.

— Most menjünk, mindjárt? — pityeregte. — Talán előbb fölköt-nénk a leszakadt tőkéket, behordanánk a karókat, amiket letördelt a szél.

— Hallgass rám, mama, — szóltam rá csendesen, de parancsolva — 'sz látod, hogy minden oda van. Itt már nem lesz szüret az idén, a karókat meg ott egye a fene, ahol vannak.

Szótfogadott. Én elől mentem a kosárral, ő meg lehajtott fejjel balagott utánam. Akár a boldogságomat hagytam volna ott. De még csak hátra se néztem. Minek. Az ember úgy meg tud keményedni a legnagyobb bajban, hogy csoda. Elszántan mentem én is.

A kanális partján, a híd lábánál van egy csárda. Csak olyan semilyen ivó, vacak lebúj. Máskor a cipőmbe se öntöttem volna a borát. Most bementem. Kiálthatott utánam az asszony, oda se neki.

Egy pár tanyai paraszt búslakodott a csárdában, a sarokban meg félszemű tamburás cincogott. Kértem egy pohár bort s leültem az ajtó mögé. A feleségem kinn maradt, a híd karfájához támaszkodva állt, hogy majd megvár. Mindég útaltam az olyan embereket, akikre kint vár az asszony a kocsmá elött, míg ők odabent mulatnak, herdálják a pénzt meg mi minden. Kiszóltam neki:

— Gyere be, mama, mingyárt megyünk!

Hanem ő vissza, hogy meddig akarok én itt pityizálni? Hogy szégyeljem magam meg így, meg úgy, már ahogy az asszonyok veszekedni szoktak. Intettem a tekintetemmel is neki, hogy ne csináljon színházat, mire való az. De ő csak folytatta a magáét szikrázó szemmel és a mérges szavaktól fodros lett a szája. Csak mérgelődj, gondoltam, ha nincs jobb dolgod, de én nem haragudtam.

Szóltam a zenésznek, gyöjjön közelebb és előhúztam a bukszámat.

— Árnyas ligetben ülni nyári délután... — daloltam és igazán örültem volna, ha mellettem ül az asszony és átölelem a nyakát, de mit csináljak, ha nem akart bejönni. Hanem a tamburás erősen vigyorgott, de a levegőben járt a keze, mert nem tudta az én nótámat. Nem is énekeltem tovább csak megenyhülten néztem a poharamba.

Hát erre odaugrik az én feleségem a kocsmá ajtó elé és elkezd engem szidni cefetül, hiába ültek ott a többi vendégek és bámult a kajlabajszú kocsmáros is rajta.

— A régi dajnádat siratod, ugye. Nem röstelled az ő nótáját húzatni fényes nappal, amíg én itt állok és várok rád. Ne tagadd, tudom, hogy majd megvesztél utána, ő meg pakkokat küldött, amíg katoná voltál. Szégyeld magad! Nemsokára unokád lesz, te meg itt ülsz és a régi szeretődről álmodozól.

Na hallják, gondolom, senki se maradt volna ott tovább az én helyemben. Fizettem és egy-kettőre kinn voltam az ajtón. Nagyon megszegyenített az asszony. Így én még sohse jártam.

Volt nekem szeretőm legénykoromban, nem mondom. Szép, erős, nagydarab lány volt, bársonyos, símogató hangja volt, de énekelni én sohse hallottam. Hogy ez lett volna a nótája, én nem hiszem. Mért gondolta az asszony, hogy az a lány járt az én fejemben, tudja a fene.

Hát azóta nem beszél velem. Haza is szóltanul mentünk a kocsmából. Csak most már ő ment elől és én baktattam utána. Próbáltam szólni hozzá, rám se hederített, És azóta hallgat.

Bennem pedig azóta is egyre zengedeznek annak a dalnak andalító hangjai. Mintha az ifjúság emlékei szakadtak volna föl bennem csakugyan...

Árnyas ligetben ülni nyári délután...

Ilyen bolond dolog. De talán mással is így van öregség előtt.